

**URBÁŘ MĚSTA A PANSTVÍ HEŘMANŮV MĚSTEC
Z ROKU 1572**

Petr VOREL

Malebné městečko Heřmanův Městec na Chrudimsku, dnes obecně zvané "Heřmaňák", se vždy předposlední srpnový víkend stává shromaždištěm lidu z širokého okolí. Přijíždějí na zdejší tradiční a vyhlášenou pouť. Málokdo z návštěvníků, krom snad domácích, přitom ví, že termín dnešních pouťových radovánek byl dán již v dávné minulosti a vychází z patrocina zdejšího farního kostela, zasvěceného sv. Bartoloměji (svátek 24. srpna).

Byly však doby, kdy Heřmanův Městec hrál z hlediska hospodářského a společenského významnější roli než dnes a lid obecný se sem sjížděl častěji, než jen o oněch srpnových dnech.

Díky výhodné poloze na samém úpatí Železných hor, na rozhraní mezi obilnářským Polabím a výběžkem rudonosného masívu, zde na spojnici mezi blízkými královskými městy Chrudimí a Čáslaví již v první polovině 14.století vzniklo sídliště městského typu. Po své tehdejší vrchnosti, Heřmanovi z Mrdic, získalo jak jméno, tak městský znak - zelené lekní v modrém poli. Později, od počátku 15.století, byly osudy Heřmanova Městce řadu let spojeny s nedalekým hradem Lichnicí (Lichtmburkem) za Jana Městeckého z Opočna (1422-1429) a Jana Hertvíka z Rušinova (1429-1455). Od poloviny 15.století patřilo městečko Heřmanův Městec s širokým okolím dlouhá desetiletí rodu Trčků z Lípy (asi 1457-1538), kteří jej od sklonku 15.století několik desetiletí též spravovali z lichnického hradu, a to až do rozdělení rodového majetku v roce 1534. Tehdy připadlo městecké panství jako součást vlašimského podílu Zdeňkovi Trčkovi z Lípy, který jej však ještě téhož roku postoupil svému lipnickému strýci Janu Trčkovi.

Jan Trčka od většího pozemkového komplexu část majetku (s centrem v Heřmanově Městci) vyčlenil a roku 1538 prodal bratřím Burianovi a Zikmundovi Andělům z Ronovce. Ti jej spojili se svým starším statkem v sousedních Morašicích. V roce 1541 se rozdělili a Heřmanův Městec s okolními vesnicemi připadl Zikmundovi Andělovi z Ronovce. Za aktivní účast ve stavovském povstání v roce 1547 byl Zikmund Anděl odsouzen k peněžité pokutě a jeho stávající pozemkový majetek (panství Heřmanův Městec) bylo ze zboží alodního (svobodného) změněno v manství. Proto po jeho smrti (+1571), neboť zanechal po sobě jen dcery, nikoli syna, připadlo heřmanoměstecké panství jako odumřelé léno panovníkovi. Úředníci české komory, zastupující v této záležitosti císaře Maxmiliána II., pověřili správou městeckého panství hejtmana sousedního komorního panství Pardubice Jiřka Adlspacha z Damsdorfu. Na příkaz komory pak Jiřík městecké panství po šesti letech prodal (1577) bratřím Janovi, Jiříkovi a Vilémovi Oprštorfům z Dubu za 15 000 kop gr.čes. Po Oprštorfech (1577-1591) drželi Městec Žerotínové (1591-1611), po nich Berkové z Dubé (1611-1661), pak dlouhá léta Šporkové (1661-1794), poté pání z Greiffenklau (1794-1828) a nakonec Kinští (od 1828), jimž místní zámek náležel až do konfiskace roku 1945. Základem městeckého panství, jak jej známe v 17.-19.století, bylo ono zboží, jenž se podařilo za tři desetiletí let (1541-1571) nashromáždit Zikmundovi Andělovi z

Ronovce. Po jeho smrti se sice panství rozdělilo na manskou a alodní část, přičemž obě připadly jiným majitelům, v roce 1608 však došlo k jejich opětovnému spojení (přikoupení statku Stolany). Od poloviny 17.století (přikoupení statku Morašice r.1661) až do konce feudálního velkostatku (1848) se pak rozsah panství Heřmanův Městec nijak zásadně nezměnil.¹⁾

Starší knihy a spisový materiál velkostatku Heřmanův Městec vzaly zřejmě za své během třicetileté války, neboť příslušný fond neobsahuje původní předbělohorské prameny. Nejstarším dochovaným zdrojem informací je zde až velmi podrobný urbář panství z roku 1658, obsahující i retrospektivní pohled do vývoje majetkové držby (odkazy zřejmě na nedochovaný urbář z roku 1590) a opisy starších listin od poloviny 15.století (převážně z archivu města Heřmanův Městec).²⁾

Tím cennější je pro poznání předbělohorského Heřmanova Městce a příslušného panství urbář, uložený ve Státním ústředním archivu v Praze a starší literatuře neznámý.³⁾ Vznikl v době, kdy městecké panství bylo po smrti Zikmunda Anděla a po propadnutí jeho manského zboží spravováno pardubickým hejtmanem (1571-1577). Komora vydala příkaz připravit urbář městeckého zboží a několika vsí na okraji pardubického panství jako podklad pro výpočet jejich hodnoty a majetek nabídnout k prodeji. Za získané prostředky měl hejtman pardubické panství rozšířit přikoupením vsí v sousedství jeho severovýchodní lesnaté části, aby se zvětšil rozsah lesů, využívaných císařským dvorem k oblíbeným honitbám, a aby se zamezilo lesnímu pychu ze strany těch sousedních statků, které mají s pardubickým panstvím společnou hranici uvnitř lesa.⁴⁾

Urbář je datován rokem 1572 a nese název: "... *Vejpis platův stálých a všelijakých případností panství městeckého a některých vesnic k panství konětickohorskému a pardubskému náležejících 1572...*". Tvoří jej celkem třicet papírových listů běžného formátu (21 x 31,5 cm), foliovaných v příslušném fasciklu jako listy 69 až 98.

Na fol.69-88 je uvedeno stávající příslušenství panství Heřmanův Městec: fol.69-74: město Heřmanův Městec ("*...město Městec Heřmanův...*"), renta; fol.75 tamtéž běžné platy (pivovary, masné krámy, podruzi, Židé); fol.75v prázdné; fol.76-82v renta ze vsí Klešice, Chotěnice, Radlín, Zdechovičky, Ouherčice, Dolany, Dlubyně, Nerozhovičky, Kostelec s podacím kostelním, Načešice; fol.83: renta

